

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
МАЛА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
“ПОЛТАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА
ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА”

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

М.А.Н.

Мала академія наук
України під егідою
ЮНЕСКО

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ XVI МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ “АКАДЕМІЧНА Й УНІВЕРСИТЕТСЬКА НАУКА: РЕЗУЛЬТАТИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ”

205

років освітніх традицій

12-13 ГРУДНЯ 2023 РОКУ

УДК 338.1

КРИПТОВАЛЮТА Й СИСТЕМА «ХАВАЛА» ЯК ІНСТРУМЕНТИ
ФІНАНСУВАННЯ ТЕРОРИЗМУ

Птащенко Л.О.

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

lianaptaschenko63@meta.ua

До повномасштабного вторгнення РФ в Україну відмивання коштів, отриманих злочинним шляхом, та фінансування тероризму за допомогою нетрадиційних грошових інструментів, зокрема криптовалюти або хавали, не розглядалося на рівні державного управління, як загроза національній безпеці країни. Проте, присутність на українському фінансовому ринку неформальних кредитно-розрахункових систем типу хавали та криптовалют дозволяють безконтрольно з боку держави обертатися величезним грошовим потоком у тіньовому секторі, в тому числі направлятися на фінансування терористичних організацій або для вчинення протиправних, підривних дій колаборантами на контрольованій території. Тому сьогодні досить актуальним питанням є необхідність розроблення інструментарію, котрий дозволив би контролювати процеси переміщення грошових потоків за допомогою таких нетрадиційних фінансових інструментів.

На ці загрози доцільно було звернути увагу ще в 2014 році, коли активно здійснювалися перекази коштів в Україну з непідконтрольних регіонів, а також з боку країни-агресора. В основному відбувалася передача коштів з використанням криптовалюти з окупованих територій «ЛНР» та «ДНР», а також з російської федерації. Сам механізм фінансування тероризму не складний. Злочинці купують за готівку криптовалюту на території так званих «ЛНР» або «ДНР», а потім виходять на ринок криптовалюти в Україні та продають її вже на контрольованій території. Так отримуються грошові потоки, за рахунок яких фінансуються терористичні акції або вчинюються інші злочинні дії всередині країни.

Питання актуалізувалося після нападу терористичного угруповання хамас на Ізраїль. Хоча використання цифрових валют для фінансування терористичної діяльності залишається відносно низьким порівняно з традиційною фіатною валютою, важливо розуміти, як терористичні організації, такі як хамас, використовують технології блокчейну для збору та переміщення коштів. До спалаху чергового конфлікту між Ізраїлем і хамас у травні 2021 року терористи збирали незначні кошти на криптогаманці. А вже у липні 2021 року гаманці AQB накопичили понад 7,3 мільйонів доларів у різних криптовалютах, включаючи Bitcoin, Tether, Ether, Tron і Dogecoin. Такий раптовий приплив коштів спонукав Ізраїль вжити рішучих дій, заморозивши активи, що зберігалися у 84 криптогаманцях, контрольованих терористами. Ці накази про заморожування продемонстрували здатність влади відстежувати та припиняти фінансування

тероризму в блокчейні, підкреслюючи прозорість криптоактивів як перевагу та вразливість для терористичних організацій [1].

Ризики, пов'язані з відстеженням криптовалюти у блокчейні, та водночас успіх у зборі коштів під час спалаху конфліктів спонукали хамас до пошуку альтернативних джерел фінансування. Саме такими джерелами може виявитися «хавала» (в арабській мові позначають вексель або посилку), оскільки вона не передбачає блокчейну, котрий по суті означає своєрідну книгу обліку всіх фінансових операцій [2]. Блокчейн – розподілена база даних, що зберігає впорядкований ланцюжок записів (блоків), котрий постійно довшає [3]. Кожен блок містить часову позначку, хеш попереднього блоку та дані транзакцій, подані як хеш-дерево. Особливістю системи «хавала» є те, що всі фінансові операції (переміщення з країни в країну грошей, цінностей, золота) виконуються без будь-яких документальних підтверджень – робота будується на довірі учасників процесу. Головною ланкою системи «хавала» є брокери, або хаваладари, які організують перекази між країнами. При цьому фізично гроші не перетинають межі держави: відправник передає гроші брокеру в одній країні, отримує від нього таємний код, який потім одержувач в іншій країні повинен назвати своєму брокеру, щоб отримати еквівалент початкової суми в місцевій валюті. Розрахунки між брокерами здійснюються за кліринговою схемою. Точна кількість брокерів хавали, що працюють у світі, неможливо підрахувати – оцінки коливаються від 5000 до десятків тисяч [4].

У підсумку зазначимо, що анонімність і децентралізація описаних операцій ускладнюють відстеження та моніторинг потоків коштів, створюючи можливості для незаконної фінансової діяльності. Протидія «тіньовим банкам» хавали – вкрай складне завдання. А от публічний характер блокчейну дає можливість своєчасно виявляти та припиняти фінансування тероризму через криптовалюту. Важливу роль у зниженні ризику оброблення коштів, пов'язаних із терористичними групами, відіграють групи комплаєнсу. Вони повинні перевіряти криптогаманці та транзакції, використовуючи аналітичні рішення блокчейну, щоб виявити будь-яку потенційну причетність до фінансування тероризму. Застосовуючи жорсткі заходи відповідності, біржі можуть зробити внесок у загальну боротьбу з фінансуванням тероризму через криптовалюту. Використання блокчейн-аналітики та співпраця з громадянами сприятимуть більш ефективному відстеженню потоків коштів, замороженню незаконних активів та поверненню коштів, пов'язаних з терористичною діяльністю.

Література:

1. Кривенко П. Використання криптовалюти ХАМАСом: фінансування тероризму в епоху цифрових технологій. Центр досліджень армії, конверсії та роззброєння. URL: <https://caeds.org.ua>.
2. Дон Тепскотт, Алекс Тепскотт. «Блокчейн-революція». Переклад Ю. Григоренко, Г. Лелів. Львів: «Літопис», 2019. 492 с. ISBN 966-8853-58-6
3. Melanie Swan. Blockchain: Blueprint for a New Economy. 2015. 152 p. URL: https://www.academia.edu/44112222/Melanie_Swan_Blockchain